

INSTITUTUL DE ARHEOLOGIE „VASILE PÂRVAN”

MATERIALE ȘI CERCETĂRI ARHEOLOGICE
SERIE NOUĂ, SUPPLEMENTUM III

IN MEMORIAM
EUGEN NICOLAE

EDITAT DE
ROXANA DOBRESCU, AUREL VÎLCU

BUCUREȘTI
2025

COPERTA: Dan Iulian MĂRGĂRIT

**MCA SERIE NOUĂ
SUPPLEMENTUM III**

www.mcajournal.ro

**Tehnoredactor: Ofelia COȘMAN
Secretar de redacție: Dana COSTIN**

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

In memoriam Eugen Nicolae / ed.: Roxana Dobrescu, Aurel Vîlcu -

Târgoviște: Cetatea de scaun, 2025

Conține bibliografie

ISBN 978-606-537-820-9

I. Dobrescu, Roxana (ed.)

II. Vîlcu, Aurel (ed.)

902

929

**Toate articolele publicate în *Materiale și Cercetări Arheologice* sunt *peer-reviewed*.
Materiale și Cercetări Arheologice este indexată în următoarele baze de date:
Persée, Copernicus, ERIH PLUS, Scopus, CEEOL, EBSCO și DOAJ.**

Acest volum a fost editat cu sprijinul financiar al Institutului de Arheologie „Vasile Pârvan”.

(1955–2024)

SUMAR / SOMMAIRE / CONTENTS

Aurel VÎLCU <i>In memoriam</i> Eugen Nicolae.....	9
Georges DEPEYROT Eugen Nicolae et cinq siècles de numismatique Eugen Nicolae and five centuries of numismatics	31
Adina BORONEANȚ, Monica MĂRGĂRIT One man’s trash is another man’s treasure – the case of the osseous debitage waste from Drăgușeni – <i>Ostrov</i>	39
David BACIU, Adrian BĂLĂȘESCU Preliminary study of the faunal material discovered in an Early Eneolithic feature from Alexandria – <i>Limonagiul</i> settlement (Teleorman County). 2019–2021 campaigns.....	59
Radu BĂJENARU Poveste din trecut. Despre descoperirea depozitului de topoare de la Sinaia A tale from the past. The discovery of the Sinaia axe-hoard	83
Gabriel Mircea TALMAȚCHI Două tezaure de semne monetare descoperite în zona de coastă a Mării Negre din teritoriul istro-pontic Two hoards of monetary signs discovered in the Black Sea coastal area of the Istro-Pontic area.....	99
Pierre DUPONT Transport amphoras of “Milesian” type: originals and local imitations.....	111
Theodor ISVORANU Monede din perioada romană imperială descoperite în zona Orheiului (Republica Moldova) Roman imperial coins from the Orhei area (Republic of Moldova)	119
Lucian MUNTEANU, Lăcrămioara-Elena ISTINA Noi informații despre tezaurul monetar roman imperial de la Măgirești (jud. Bacău) (CHRE 16297) New information on the Roman imperial monetary hoard from Măgirești (Bacău County) (CHRE 16297)	139
Mihai DIMA Monede romane dintr-o colecție constituită la Ostrov, jud. Constanța A collection of Roman coins found at Ostrov, Constanța County.....	159
Constantin C. PETOLESCU <i>Cohors II Dacorum</i> . Două trupe auxiliare romane cu număr de ordine identic <i>Cohors II Dacorum</i> . Two Roman auxiliary troops with identical numerical identifiers	173
Radu ARDEVAN, Alin PRALEA Monete antice din colecția lui Ioan Mihályi de Apșa Ancient coins from the collection of Ioan Mihályi de Apșa	177
Mircea DABÎCA, Theodor ISVORANU Cercetări arheologice la Histria, sectorul Sud (2018–2024). Descoperiri monetare Archaeological research at Histria, the South sector (2018–2024). Coin finds.....	189
Adriana PANAITÉ Roman roads in Moesia Inferior in the Black Sea coast area	213
Marius BLASKÓ, Zsuzsanna KOPECZNY, Róbert GINDELE, Gergely SZENTHE, Ștefan POPA, Erwin GÁLL Dating grave no. 97 from Vălcani in the light of numismatic and radiocarbon research – contributions to the chronology of H.1.....	237

Aurel-Daniel STĂNICĂ	
Între bizantini și tătari. Cimitirul de la Isaccea – <i>Bagola</i>	
Between Byzantines and Tatars. The necropolis from Isaccea – <i>Bagola</i>	249
Oana DAMIAN	
Despre prezența Hoardei de Aur în situl bizantin de la Nufăru (județul Tulcea)	
The Golden Horde and the Byzantine archaeological site at Nufăru (Tulcea County)	295
Ana BOLDUREANU	
Un fragment din tezaurul de monede tătărești descoperit la Inești, Raionul Telenești, Republica Moldova	
A fragment of the Tatar coin hoard discovered in Inești, Telenești district, Republic of Moldova.....	303
Monica DEJAN, Ana BOLDUREANU	
Considerații despre câteva monede tătărești descoperite în zona Cetății de Scaun a Sucevei	
(a doua jumătate a secolului XIV)	
Considerations about a few Tatar coins discovered in the Suceava Fortress area	
(second half of the 14 th century).....	313
Letiția NISTOR, Adrian BĂTRÎNA	
Vestigiile bisericii lui Alexandru cel Bun de la Mănăstirea Bistrița (județul Neamț). Propuneri de reconstituire	
arhitecturală	
The remains of the Bistrița monastery (Neamț County) founded by Alexander the Good. Proposals for	
architectural reconstructions.....	319
Lilia DERGACIOVA, Alexandr ALEXANDROV	
Matrița sigilară a unui demnitar din sfatul domnesc al lui Ștefan II, domnitorul Țării de Jos a Moldovei	
The seal of a dignitary member in the Princely Council of Stephen II, Prince of Lower Moldova	337
Ioan-Aurel POP, Alexandru SIMON	
Bani pentru cruciadă: Rapoarte sieneze din primăvara anului 1476	
Money for the Crusade: Sieneze Reports from Spring 1476.....	341
Alexandru SIMON	
Documente și monede: <i>Petrusian</i> și lancu de Hunedoara	
Documents and coins: <i>Petrusian</i> and John Hunyadi	349
Gabriel CUSTUREA, Ana-Maria VELTER	
Câteva monede rare din colecția muzeului constănțean	
A few rare coins in the collection of the Constanța Museum	357
Florin Gabriel PETRICĂ, Minodora CÂRCIUMARU, Ovidiu CÎRSTINA, Adrian IONIȚĂ	
Observații asupra a două morminte descoperite în necropola bisericii „Sfânta Vineri” de la	
Curtea Domnească din Târgoviște	
Remarks on two burials in the cemetery of the Sfânta Vineri church from the Royal Court of Târgoviște.....	363
Gabriel VASILE	
Despre un posibil ritual funerar la populațiile medievale din Muntenia prin prisma a doi indivizi descoperiți	
în cimitirul bisericii „Sf. Vineri” de la Curtea Domnească din Târgoviște	
On a possible funerary ritual of Medieval populations in Wallachia as indicated by two individuals buried	
in the cemetery of the Sfânta Vineri church from the Royal Court of Târgoviște	373
Adriana GAȘPAR	
Șoapte din trecut. Fragmente ceramice cu inscripții în limba osmană descoperite la Timișoara	
Whispers from the past. Pottery sherds with Osmanic language inscriptions from Timișoara	391
Daniela MARCU-ISTRATE, Cristian-Florin ANGHELESCU, Roxana BUGOI	
Introducere în studiul sticlei de fereastră descoperite la Catedrala Romano-Catolică și Palatul Episcopal	
din Alba Iulia	
An introduction to the study of the window glass from the Roman-Catholic Cathedral and the Bishop’s Palace	
in Alba-Iulia.....	409

Radu Gabriel DUMITRESCU	
Un nou lot din tezaurul de la Craiova – <i>Strada Nicolae Bălcescu</i> (Sec. XVII–XVIII)	
A new part of the Craiova hoard – <i>Nicolae Bălcescu Street</i> (17 th –18 th centuries).....	433
Mariana ŞLAPAC	
The contribution of the ottomans to the construction of the Vauban-type fortress in Kiliya.....	449
Corneliu Bogdan Nicolae BELDIANU, Camelia Silvia BELDIANU	
<i>Tsuba</i> cu scene evocatoare. O formă de manifestare a unei arte medalistice avant la lettre în Japonia perioadei Edo?	
<i>Tsuba</i> with evocative scenes. An avant la lettre manifestation form of medal art in Japan	463
Abrevieri / Abreviations / Abbreviations	481

MONEDE ROMANE DINTR-O COLECȚIE CONSTITUITĂ LA OSTROV, JUD. CONSTANȚA

Mihai DIMA

Banca Națională a României; e-mail: Mihai.Dima@bnro.ro

Keywords: Durostorum, Ostrov, Moesia Inferior, Marcianopolis, Nicopolis ad Istrum

Abstract: The author presents 72 coins discovered in the area of the Roman settlement at Ostrov – Ferma 4 (Constanța county), kept in a private collection in Călărași. This batch comprises a republican denarius, 63 early Roman coins and 8 late Roman coins. The republican denarius belongs to the well-known series minted by Marcus Antonius in 32/31 BC, before the Battle of Actium. The early Roman coins fall under three main categories: imperial issues (10 specimens), provincial issues (24 specimens), and cast imitations (29 specimens). The provincial coins and most of those used as prototypes for making cast imitations were minted in Moesia Inferior, at Marcianopolis and Nicopolis ad Istrum. The batch of late Roman coins, covering only the 4th century, begins with a piece struck for Crispus in 317 and ends with one of Arcadius, dated 395–401.

Cuvinte-cheie: Durostorum, Ostrov, Moesia Inferior, Marcianopolis, Nicopolis ad Istrum

Rezumat: Autorul prezintă 72 de monede descoperite în zona așezării romane de la Ostrov – Ferma 4 (județul Constanța), păstrate într-o colecție privată din Călărași. Acest lot cuprinde un denar republican, 63 de monede romane timpurii și 8 monede romane târzii. Denarul republican aparține seriei bine-cunoscute bătute de Marcus Antonius în anii 32/31 î.Hr., înainte de Bătălia de la Actium. Monedele romane timpurii se împart în trei categorii principale: emisiuni imperiale (10 exemplare), emisiuni provinciale (24 de exemplare) și imitații turnate (29 de exemplare). Monedele provinciale și majoritatea celor folosite ca prototipuri pentru realizarea imitațiilor turnate au fost bătute în Moesia Inferior, la Marcianopolis și Nicopolis ad Istrum. Lotul de monede romane târzii, care acoperă doar secolul al IV-lea, începe cu o piesă bătută pentru Crispus în anul 317 și se încheie cu una de la Arcadius, datată 395–401.

Într-o colecție particulară din Călărași se păstrează 72 de monede romane, descoperite, spre sfârșitul anilor 1980, pe malul Dunării, în dreptul așezării de la Ostrov – Ferma 4¹. Structura lotului confirmă proveniența pieselor, fiind apropiată de a celorlalte eșantioane monetare constituite în zonă². Predomină emisiunile din epoca Principatului (63 exemplare = 87,50 %), cărora li se adaugă un denar republican foarte uzat, pierdut, cel mai probabil, în aceeași perioadă, și opt monede romane târzii.

Denarul republican aparține bine-cunoscutei seriei „pentru legiuni” bătută de Marcus Antonius în anii 32/31 a.Chr., înaintea bătăliei de la Actium. Nu este prima piesă de acest tip descoperită la Ostrov – Ferma 4. Încă un exemplar a ieșit la lumină în timpul săpăturilor efectuate în Sectorul III, deschis de MDJC pe platou, dar în apropierea malului Dunării, într-un context arheologic de la mijlocul secolului al II-lea p.Chr.³.

Monedele romane timpurii se încadrează în trei categorii principale: emisiuni imperiale (10 exemplare), emisiuni provinciale (24 exemplare) și imitații turnate (29 exemplare). Monedele imperiale și trei dintre cele provinciale, în total 13 exemplare (20,63 %), se încadrează în Perioada I (Augustus – Commodus)⁴. Celelalte 50 de exemplare (79,36 %) aparțin Perioadei II (Pertinax – Valerian I). Lipsesc piesele bătute între domnia lui Gallienus și reforma lui Diocletian din anul 294 (Perioada III), mai rar întâlnite între descoperirile din zonă.

Din timpul dinastiei Iulia-Claudia înregistrăm un singur as, cu emitent neprecizat. Tot o singură monedă ne oferă și dinastia Flaviilor, un sestert care poartă efigia lui Domitian. De la Traian, eșantionul cuprinde doi dupondii bătuți după anul 112, iar de la Hadrian, un dupondius și un sestert, ambele piese datate în primii ani de domnie.

Numărul monedelor crește sub Antoninus Pius, din vremea căruia avem patru ași și, foarte probabil, o emisiune provincială incertă, care ar putea proveni de la Tomis. Doi dintre ași au fost bătuți pentru Diva Faustina, iar unul pentru Marcus Aurelius Caesar.

În ultimele două etape ale Perioadei I se încadrează câte o monedă provincială, prima, emisă la Nicomedia, în Bithynia, pentru Faustina II, iar cealaltă la Nicopolis ad Istrum, oraș aflat încă în provincia Thracia, pentru Commodus. Ambele sunt piese mărunte, cu dimensiuni și greutate de assarion.

¹ Mușețeanu 1990, p. 294–297.

² Dima 2023, p. 13–14.

³ Dima, Elefterescu 2009, p. 44, nr. 6; Dima 2023, p. 24.

⁴ Pentru periodizare, Dima 2023, p. 18–19.

Toate monedele din Perioada II sunt provinciale sau au avut prototipuri provinciale, în cazul imitațiilor turnate. Cele bătute se grupează la începutul perioadei, iar cele turnate acoperă mai multe etape din a doua jumătate a acesteia.

Marea majoritate a monedelor bătute datează din timpul domniei lui Septimius Severus și au fost emise de orașe din Moesia Inferior (Marcianopolis: 1 exemplar, Nicopolis ad Istrum: 14 exemplare, atelier neprecizat: 2 exemplare). Cu excepția unui tetrassarion de la Nicopolis ad Istrum, semnat de guvernatorul C. Ovinius Tertullus (anii 198–201), toate piesele fac parte din categoria unității (assarion).

Dintre monedele nicopolitane, un exemplar a fost bătut pentru Iulia Domna, două pentru Caracalla Augustus, două pentru Geta Caesar, iar unul înfățișează pe avers bustul lui Septimius Severus, iar pe revers, pe cel al Iuliei Domna. Toate celelalte poartă efigia fondatorului dinastiei Severilor, ca de altfel și piesele care provin din alte ateliere.

În cea de-a doua etapă a Perioadei II se încadrează un assarion emis la Marcianopolis, pentru Caracalla, iar în cea de-a patra, care corespunde domniei lui Elagabal, trei piese de același nominal, provenind de la Marcianopolis (2 exemplare) și Nicopolis ad Istrum (1 exemplar).

Doar jumătate dintre prototipurile imitațiilor turnate au putut fi identificate, deoarece la realizarea lor au fost folosite ca model monede aflate în circulație, unele chiar foarte uzate. Cea mai timpurie piesă imitată este o emisiune pseudo-autonomă de la Callatis, care datează, cel mai probabil, din sec. al II-lea. Urmează trei piese din vremea lui Caracalla, bătute în Thracia, la Hadrianopolis (1 exemplar) și Traianopolis (2 exemplare), șapte cu efigia lui Elagabal, toate de la Marcianopolis, și trei de la Gordian III, emise la Marcianopolis, la Hadrianopolis și la Iuliopolis, în Bithynia.

Seria monedelor romane târzii, care acoperă relativ uniform secolul al IV-lea, începe cu o piesă bătută pentru Crispus, în anul 317, și se încheie cu una de la Arcadius, din anii 395–401. Ca de fiecare dată, acestea sunt mai puțin numeroase decât cele din epoca Principatului între descoperirile de la Ostrov – *Ferma 4*.

Întrucât o analiză statistică a lotului nu se justifică, în condițiile în care o sinteză privind circulația monetară la Durostorum a fost publicată recent⁵, ne limităm la prezentarea detaliată a celor 72 de monede, având convingerea că introducerea lor în circuitul științific se va dovedi utilă unor studii viitoare.

CATALOG

MONEDE ROMANE REPUBLICANE

ANT.AVG.IIIVIR R.P.C

1. Denar; AR ⚡ 3,07 g 16,6×18,5 mm.

Av. ...III·VIR·R·P·C.; galeră.

Rv. Legenda ilizibilă; acvilă între stindarde.

Crawford, p. 539, nr. 544, Monetărie în mișcare cu M. Antonius, anii 32/31 a.Chr.

MONEDE ROMANE IMPERIALE

Emitent neprecizat din prima jumătate a sec. I p.Chr.

2. As; AE ⚡ 5,78 g; 23,7 × 25,2 mm.

Av. Legenda incertă; cap spre stânga.

Rv. Legenda incertă; SC în centru.

Domitian

3. Sestert; OR ⚡ 20,16 g; 32,4 × 33,3 mm.

Av. ...MIT AVG GERM COS...; cap laureat spre dreapta.

Rv. Legenda ilizibilă; Jupiter șezând spre stânga.

Tip IOVI – VICTORI, mai multe emisiuni între anii 85–95/96 sau IVPPITER – CVSTOS, anii 88–89.

Traian

4. Dupondius; OR ⚡ 9,78 g; 25,8 × 27,3 mm.

Av.: IMP C ... AVG GER...; bust radiat, drapat, spre dreapta.

Rv.: Legenda ilizibilă; Felicitas spre stânga, ținând un caduceu și cornul abundenței.

Bust specific pentru anii 112–117.

⁵ Vezi nota 2.

5. Dupondius; OR ⚡ 9,41 g; 23,7 × 25,9 mm.
 Av.: Legenda ilizibilă; bust radiat, drapat, spre dreapta.
 Rv.: Legenda ilizibilă; tip incert.
 Bust specific pentru anii 112–117.

Hadrian

6. Dupondius; OR ⚡ 10,32 g; 24,3 × 27 mm.
 Av.: ...RAIANVS ...; bust radiat, drapat pe umărul stâng, spre dreapta.
 Rv.: Legenda ilizibilă; Fortuna șezând spre stânga, ținând cârma și cornul abundenței.
 RIC II/3, p. 82, nr. 103, Roma, anul 117 sau p. 86, nr. 153, Roma, anul 118.

7. Sestert; OR ⚡ 22,82 g; 31,9 × 32,3 mm.
 Av.: ...HADRIA...; bust laureat, drapat pe umărul stâng, spre dreapta.
 Rv.: Legenda ilizibilă; S – C; Moneta spre stânga, ținând balanța și cornul abundenței.
 RIC II/3, p. 106, nr. 633, Roma, anii c. 120–121.

Antoninus Pius

8. As; AE ↘ 9,53 g; 25,6 × 27,4 mm.
 Av.: Legenda ilizibilă; cap spre dreapta.
 Rv.: Legenda ilizibilă; S – C; Pax spre stânga, ținând o ramură și cornul abundenței.
 RIC, III, p. 96, nr. 519b (COS) sau p. 97, nr. 526a (COS DES II), Roma, anul 138.

Antoninus Pius: Diva Faustina

9. As; AE ↘ 9,67 g; 23,9 × 25,4 mm.
 Av.: DIVA AV[G] – FAVSTINA; bust spre dreapta.
 Rv.: AETE – R – ... / S – C; Pietas spre stânga, lângă un altar, ținând mâna dreaptă ridicată și o cutie cu tămâie în stânga.
 RIC, III, p. 166, nr. 1161, Roma, după anul 141.

10. As; AE ↓ 9,41 g; 23,9 × 25,5 mm.
 Av.: DIVA – F[AVSTINA]; bust spre dreapta.
 Rv.: ... – TAS / S – C; Providentia spre stânga, ținând mâna dreaptă ridicată și un glob în mâna stângă.
 RIC, III, p. 167, nr. 1164, Roma, după anul 141.

Antoninus Pius: Marcus Aurelius Caesar

11. As; AE ↘ 8,54 g; 25,3 × 27,1 mm.
 Av.: [AVREL]IVS CAES – ...; cap (bust?) spre dreapta.
 Rv.: Legenda ilizibilă; instrumentele pontificale.
 RIC, III, p. 174, nr. 1240, Roma, anii 140–144.

MONEDE ROMANE PROVINCIALE

– MOESIA SUPERIOR –

Marcianopolis

Septimius Severus

12. AE (assarion); ⚡ 1,72 g 14,6 × 15,9 mm.
 Av.: AV K Λ CЄΠ – CЄVHPOC; cap laureat spre dreapta.
 Rv.: ...ΩN; vultur spre dreapta, cu capul întors spre stânga, ținând o cunună în cioc.
 Pick – ; Hristova, Jekov 2006, p. 26, nr. 6.14.1.21.

Caracalla

13. AE (assarion); ⚔ 1,88 g 14,7 × 16,4 mm.

Av.: ...ΛΙΟC – ANT...; cap laureat spre dreapta.

Rv.: ΜΑΡΚΙΑ – ΝΟΠΟΛΙΤΩ // Ν; Asclepios spre stânga.

Pick – , cf. p. 217, nr. 634, cu legenda de revers neîntreruptă; Hristova, Jekov 2006, p. 59, nr. 6.18.20.3.

Elagabal

14. AE (assarion); ⚔ 1,61 g 14,2 × 15,4 mm.

Av.: AVT K M AVP – ...; cap laureat spre dreapta.

Rv.: ΜΑΡΚΙΑΝΟΠΟΛΙΤΩΝ; Telesphoros.

Pick, p. 268, nr. 910 pentru revers; Hristova, Jekov 2006, p. 141, nr. 6.26.21.89.

15. AE (assarion); ⚔ 2,33 g 14,4 × 16,1 mm.

Av.: Legenda incertă; cap laureat spre dreapta.

Rv.: ΜΑΡΚΙΑ – ΝΟ – ΠΟΛΙΤΩΝ; ciorchine.

Pick – , cf. p. 270, nr. 923 pentru tipul de revers; cf. Hristova, Jekov 2006, p. 136, nr. 6.26.8.2–5.

Nicopolis ad Istrum**Commodus**

16. AE (assarion); ⚔ 2,58 g 16,9 × 17,7 mm.

Av.: AVT KAI A – V ΚΟΜΟΔΟC; cap laureat spre dreapta.

Rv.: ...ΠΟΛΙ ΠΡ...; șarpe încolăcit pe trepied, cu capul orientat spre dreapta.

Pick – , cf. p. 354, nr. 1250; Hristova, Jekov 2009, p. 42, nr. 8.10.47.6.

Septimius Severus

(C. Ovinus Tertullus, anii 198–201)

17. OR (4 assaria); ⚔ 10,14 g 26,3 × 27,6 mm.

Av.: ... – CΕΥΗΡΟC...; bust laureat, drapat, cuirasat, spre dreapta.

Rv.: VΠΑ·ΟΟV·ΤΕΡΤΥΛΛΟV ΝΙΚΟΠΟΛΙ·ΠΡΟC Ι·; Demetra spre stânga, ținând o pateră deasupra unui altar în mâna dreaptă și o torță cu mâna stângă.

Pick – ; Hristova, Jekov 2009, p. 58, nr. 8.14.5.2.

(Fără nume de guvernator)

18. AE (assarion); ⚔ 2,03 g 15 × 16,3 mm.

Av.: ... – CΕΥΗΡΟC; bust laureat, drapat, cuirasat, spre dreapta.

Rv.: [ΝΙΚΟ]ΠΟΛΙΤ – ΠΡΟC...; bustul lui Serapis, purtând kalathos, spre dreapta.

Pick, p. 374, nr. 1350; Hristova, Jekov 2009, p. 61, nr. 8.14.6.4.

19. AE (assarion); ⚔ 1,90 g 14,8 × 16 mm.

Av.: AV KAI – CΕΥΗΡΟC; cap laureat spre dreapta.

Rv.: [ΝΙΚΟ]ΠΟΛΙ – ΠΡΟC ΙCΤΡ; Apollo (Bonus Eventus) spre stânga, ținând patera și o ramură.

Pick, p. 375, nr. 1357; Hristova, Jekov 2009, p. 64, nr. 8.14.7.5.

20. AE (assarion); ⚔ 1,99 g 15,3 × 16,1 mm.

Av.: Legenda ilizibilă; cap laureat spre dreapta.

Rv.: ... – ...ΠΡΟC...; Hermes spre stânga, ținând punga și caduceul.

Pick, p. 378, nr. 1373 pentru tipul de revers.

21. AE (assarion); ⚔ 2,98 g 14,2 × 16,1 mm.

Av.: AV KAI – CΕΥΗΡΟC; cap laureat spre dreapta.

Rv.: ΝΙΚΟΠΟ – ΛΙΤ ΠΡΟ...; Dionysos spre stânga, ținând un ciorchine și thyrsosul.

Pick, p. 379, nr. 1379.1; Hristova, Jekov 2009 – , cf. p. 69, nr. 8.14.8.11–13.

22. AE (assarion); ⚡ 1,41 g 16,6 × 18,3 mm.

Av.: ... – CEVHPOC; cap laureat spre dreapta.

Rv.: ΝΙΚΟΠΟΛΙ – ΠΡΟΣ ΙCΤΡΟ; Heracles din față, privind spre dreapta, ținând mere în mâna stângă și mâna dreaptă rezemată pe măciucă.

Pick – , cf. p. 380, nr. 1386; Hristova, Jekov 2009, p. 86, nr. 8.14.14.15.

23. AE (assarion); ⚡ 2,09 g 14,9 × 18,2 mm.

Av.: ... ΚΑΙ CE – CE...; cap laureat spre dreapta.

Rv.: ΝΙΚ... – ...OC IC...; Concordia spre stânga, ținând patera și cornul abundenței.

Cf. Pick, p. 382, nr. 1396.

24. AE (assarion); ⚡ 3,00 g 16,1 × 17,2 mm.

Av.: AV ΚΑΙ CE – CEVHPOC; cap laureat spre dreapta.

Rv.: ΝΙΚΟΠΟΛΙ ΠΡΟΣ ΙC // ΤΡΟΝ; templu tetrastil în interiorul căruia se vede statuia unui șarpe.

Pick – ; Hristova, Jekov 2009, p. 130, nr. 8.14.46.12.

Septimius Severus și Iulia Domna

25. AE (assarion); ⚡ 2,77 g 15,9 × 16,6 mm.

Av.: AV ΚΑΙ CE – CEVHPOC; cap laureat spre dreapta.

Rv.: ΙΟ ΔΟ ΝΙΚΟΠΟΛΙΤ ΠΡΟΣ ΙC; bustul Iuliei Domna spre dreapta.

Pick – , cf. p. 388, nr. 1448 cu altă legendă de avers; Hristova, Jekov 2009, p. 114, nr. 8.14.34.21.

Septimius Severus: Iulia Domna

26. AE (assarion); ⚡ 1,75 g 14,3 × 16,2 mm.

Av.: ΙΟV ΔΟΜ...; bust spre dreapta.

Rv.: ...OC IC...; vultur pe glob(?) spre dreapta, cu capul întors spre stânga, ținând o cunună în cioc.

Pick, p. 395, nr. 1481 pentru tipul de revers; Hristova, Jekov 2009, p. 151, nr. 8.17.1.5.

Septimius Severus: Caracalla Augustus

27. AE (assarion); ⚡ 2,26 g 15 × 17,2 mm.

Av.: AV Κ Μ...; bust laureat, drapat, spre dreapta.

Rv.: ΝΙΚΟΠΟΛΙΤΩΝ ΠΡΟΣ Ι; ciorchine.

Pick – , cf. pentru tipul de revers p. 417, nr. 1610.

28. AE (assarion); ⚡ 2,67 g 15,9 × 16,8 mm.

Av.: AV Κ Μ Α – ΑΝΤΩΝΙΝ; bust laureat, drapat, spre dreapta.

Rv.: ΝΙΚ... ΠΡΟΣ Ι; semilună cu patru stele deasupra și o stea dedesubt.

Pick – ; Hristova, Jekov 2009, p. 222, nr. 8.18.48.9.

Septimius Severus: Geta Caesar

29. AE (assarion); ⚡ 3,11 g 16,3 × 17,1 mm.

Av.: Λ ΑVΡ Κ – ΓΕΤΑC; cap spre dreapta.

Rv.: ΝΙΚΟΠΟΛΙ – ΠΡΟΣ [ΙCΤ]; Eros spre dreapta, rezemat pe o torță întoarsă, așezată pe un altar.

Pick – ; Hristova, Jekov 2009, p. 250, nr. 8.22.16.3.

30. AE (assarion); ⚡ 3,11 g 16,3 × 17,1 mm.

Av.: [Λ ΑVΡ ΚΑΙ] – ΓΕΤΑC; bust drapat spre dreapta.

Rv.: ΝΙΚΟΠΟΛΙ – ΠΡΟΣ [ΙCΤ]; torță.

Pick – ; Hristova, Jekov 2009 – .

Elagabal

31. AE (assarion); ⚡ 2,57 g 16,9 × 17,8 mm.

Av.: Legenda ilizibilă; cap laureat spre dreapta.

Rv.: ΝΙ...ΤΩΝ ΠΡΟΕ; ciorchine.

Pick, p. 503, nr. 2036; Hristova, Jekov 2009, p. 392, nr. 8.26.8.14.

– BITHYNIA –

Nicomedia

Marcus Aurelius: Faustina II

32. AE; ↑ 3,44 g 17,8 × 19,1 mm.

Av.: Legenda ilizibilă; bust spre dreapta.

Rv.: ΝΙΚΟΜΗΔ...; șarpe încolăcit pe o torță.

RPC, IV.1, 6091 (temporary).

– ATELIER PROVINCIAL NEPRECIZAT –

Antoninus Pius?

33. OR; ↓ 2,83 g 18,9 × 19,6 mm.

Av.: Legenda ilizibilă; cap spre dreapta.

Rv.: Legenda ilizibilă; tip incert.

Moneda are aspectul general al emisiunilor de la Tomis.

Septimius Severus

34. AE; 2,55 g 14,8 × 16,7 mm.

Av.: ... – ...VΗΠΟC; bust laureat, drapat, cuirasat, spre dreapta.

Rv.: Legenda ilizibilă; tip incert.

Septimius Severus sau Caracalla

35. AE; ↓ 2,39 g 15,1 × 15,8 mm.

Av.: Legenda ilizibilă; cap laureat spre dreapta.

Rv.: Legenda ilizibilă; personaj masculin spre stânga.

IMITAȚII TURNATE DUPĂ MONEDE PROVINCIALE

– MOESIA INFERIOR –

Callatis

Emisiune pseudo-autonomă

36. AE (assarion); ⚡ 1,67 g 12,8 × 15,7 mm.

Av.: Bustul Athenei spre dreapta.

Rv.: ...AT – ...; scut încadrat de un arc și o măciucă.

Pick, p. 107, nr. 270; cf. Dima, Elefterescu 2009, p. 147, nr. 663.

Marcianopolis

Elagabal

37. AE (assarion); ↑ 2,34 g 15 × 16,1 mm.

Av.: AVT K M AVP – ANTΩNEINOC; cap laureat spre dreapta.

Rv.: ΜΑΡΚΙΑΝ – Ο ΠΟΛΙΤΩΝ; Hera spre stânga, ținând o pateră și un sceptru.

Pick – , cf. pentru tipul de revers p. 267, nr. 907; Dima-Elefterescu, p. 89, nr. 273.

38. AE (assarion); ⚔ 1,47 g 15,1 × 16,5 mm.

Av.: AVT K M AVPH – ...OC; cap laureat spre dreapta.

Rv.: MAPKIAN – ...; Hera spre stânga, ținând o pateră și un sceptru.

Pick – , cf. pentru tipul de revers p. 267, nr. 907.

39. AE (assarion); ⚔ 2,31 g 14,9 × 15,8 mm.

Av.: Legenda incertă; cap laureat spre dreapta.

Rv.: [MAP]KIANOΠΟΛΙΤΩΝ; Telesphoros.

Pick, p. 268, nr. 910 pentru revers; Hristova, Jekov 2006, p. 141, nr. 6.26.21.7–10

40. AE (assarion); ⚔ 2,58 g 16,8 × 17,4 mm.

Av.: AVT K M AVPH – ANTOEINOC; cap laureat spre dreapta.

Rv.: MAPKIANOΠΟΛΙΤΩΝ; ciorchine.

Pick, p. 270, nr. 924; Hristova, Jekov 2006, p. 136, nr. 6.26.8.3.

41. AE (assarion); ⚔ 2,48 g 15,3 × 16,7 mm.

Av.: Legenda ilizibilă; cap laureat spre dreapta.

Rv.: Legenda ilizibilă; ciorchine.

Pick, p. 270, nr. 923 pentru tipul de revers.

42. AE (assarion); ⚔ 1,87 g 14,2 × 14,9 mm.

Av.: ... – AN...; cap laureat spre dreapta.

Rv.: MA... ΛΙΤΩΝ; ciorchine.

Cf. Pick, p. 270, nr. 924 pentru revers; cf. Dima-Elefterescu, p. 91, nr. 287.

43. AE (assarion); ⚔ 2,53 g 15,5 × 16,8 mm.

Av.: [AVT] K M AVPH – AN...; cap laureat spre dreapta.

Rv.: ...ΟΠΟΛΙΤ // ΩΝ în exergă; altar.

Pick – , cf. p. 270, nr. 927 pentru tipul de revers.

Gordian III

44. AE (assarion); ⚔ 1,99 g 13,6 × 15,5 mm.

Av.: Legenda incertă; cap laureat spre dreapta.

Rv.: Legenda ilizibilă; Tyche spre stânga, ținând cârma și cornul abundenței.

Pick, p. 307, nr. 1118 pentru tipul de revers.

– THRACIA –

Hadrianopolis

Caracalla

45. AE (assarion); ⚔ 2,49 g; 15,3 × 16,6 mm.

Av.: Legenda incertă; cap laureat spre dreapta.

Rv.: ΑΔΡΙΑΝ - ...; Eros spre dreapta, rezemat pe o torță întoarsă, așezată pe un altar.

Cf. Yurukova 1987, p. 183, nr. 390.

Gordian III

46. AE (assarion); ⚔ 1,56 g; 14,6 × 17,2 mm.

Av.: Legenda incertă; bust laureat, drapat, spre dreapta.

Rv.: ...ΠΟΛΕΙΤΩΝ; cistă mistică deschisă spre stânga.

Yurukova 1987, p. 236, nr. 675.

Traianopolis**Caracalla**

47. AE (assarion); ⚔ 2,41 g; 15,7 × 16,7 mm.

Av.: Legenda ilizibilă; cap laureat spre dreapta.

Rv.: ΤΡΑΙΑ – ΝΟ – ΠΟΛΕΙΤΩΝ; Homonoia spre stânga, ținând o pateră și cornul abundenței.

Schönert-Geiss 1991, p. 178, nr. 99.

48. AE (assarion); ⚔ 3,01 g; 16 × 16,4 mm.

Av.: Legenda ilizibilă; cap laureat spre dreapta.

Rv.: ΤΡΑΙΑΝΟ – ΠΟΛΕΙΤ... (din dreapta sus); semilună și o stea (punct central).

Schönert-Geiss 1991, p. 179, nr. 108.

– BITHYNIA –**Iuliopolis****Gordian III**

49. OR; ⚔ 2,03 g 16,9 × 18,2 mm.

Av.: ... ΓΟΡ – ΔΙΑΝΟC ... ; bust radiat spre dreapta.

Rv.: ΙΟ – Β – ΙΟ – ΠΟ // ΛΕΙΤΩ in exergă; vultur între stindarde.

RPC, VII.2, nr. 2055.

– ATELIER PROVINCIAL NEPRECIZAT –**Emitent neprecizat sec. II–III**

50. AE (assarion); ⚔ 2,93 g 17,1 × 18,6 mm.

Av.: Legenda ilizibilă; cap (bust?) laureat spre dreapta.

Rv.: Legenda ilizibilă; Eros spre dreapta, rezemat pe o torță întoarsă.

51. AE (assarion); 2,90 g 14,8 × 15,5 mm.

Av.: Legenda ilizibilă; cap laureat spre dreapta.

Rv.: Legenda ilizibilă; tip incert (caduceu?).

52. AE (assarion); 2,86 g 16,9 × 17,4 mm.

Av.: Legenda ilizibilă; cap laureat spre dreapta.

Rv.: Ilizibil.

53. AE (assarion); 2,50 g 16,2×17,4 mm.

Av.: Legenda ilizibilă; cap laureat spre dreapta.

Rv.: Ilizibil.

54. AE (assarion); ⚔ 2,24 g 15,9 × 17 mm.

Av.: Legenda ilizibilă; cap (bust?) laureat spre dreapta.

Rv.: Legenda ilizibilă; trepied.

55. AE (assarion); ⚔ 2,15 g 15,1 × 15,9 mm.

Av.: Legenda ilizibilă; cap laureat spre dreapta.

Rv.: Legenda ilizibilă; tip incert (personaj feminin spre stânga).

56. AE (assarion); 1,94 g 14,6 × 16,4 mm.

Av.: Legenda ilizibilă; cap laureat spre dreapta.

Rv.: Legenda ilizibilă; tip incert.

57. AE (assarion); 1,93 g 14,8 × 16,3 mm.
Av.: Legenda ilizibilă; cap (bust?) laureat spre dreapta.
Rv.: Ilizibil.

58. AE (assarion); 1,85 g 15 × 15,9 mm.
Av.: Legenda ilizibilă; cap (bust?) laureat spre dreapta.
Rv.: Ilizibil.

59. AE (assarion); ⚔ 1,70 g 13,9 × 15,9 mm.
Av.: Legenda ilizibilă; cap laureat spre dreapta.
Rv.: Legenda ilizibilă; trepied.

60. AE (assarion); ⚔ 1,61 g 15,9 × 16,7 mm.
Av.: Legenda ilizibilă; cap laureat spre dreapta.
Rv.: Legenda ilizibilă; leu mergând spre dreapta.

61. AE (assarion); 1,55 g 14,2 × 14,7 mm.
Av.: Legenda ilizibilă; cap (laureat?) spre dreapta.
Rv.: Ilizibil.

62. AE (assarion); ⚔ 1,53 g 15 × 15,7 mm.
Av.: Legenda incertă; cap laureat spre dreapta.
Rv.: Legenda incertă; altar.
Marcianopolis? Elagabal?

63. AE (assarion); ⚔ 1,35 g 15 × 16 mm.
Av.: Legenda incertă; cap laureat spre dreapta.
Rv.: Legenda incertă; tip incert (Hygea spre dreapta?).
Marcianopolis? Elagabal?

64. AE (assarion); 1,05 g 13,6 × 15,5 mm.
Av.: Legenda ilizibilă; cap (laureat?) spre dreapta.
Rv.: Ilizibil.

MONEDE ROMANE TÂRZII

Crispus

65. AE; ⚔ 1,57 g 17,7 × 18,7 mm.
Av.: DN FL IVL CRISPVS NOB CAES; bust laureat, drapat, spre stânga, ținând glob, *mappa* și sceptru.
Rv.: PRO... – TIAE CAESS // MHTF; poartă de cetate cu trei turnuri.
RIC, VII, p. 545, nr. 18, Heraclea, anul 317.

Constantin II Caesar

66. AE; ⚔ 1,75 g 18 × 18,6 mm.
Av.: CONSTANTINVS IVN NOB C; bust laureat, drapat, cuirasat, spre dreapta.
Rv.: PROVIDEN – TIAE CAESS // SMHB; poartă de cetate cu două turnuri.
LRBC, I, p. 22, nr. 871, Heraclea, anii 324–330.

Constantius II

67. AE; ⚔ 1,11 g 13,8 × 15,8 mm.
Av.: CONSTAN – TIVS AVG; bust diademat, drapat, cuirasat, spre dreapta.
Rv.: GL... EXERC – ITVS // ...; doi soldați cu un stindard.
LRBC, I, p. 23, nr. 948, Heraclea, anii 337–341.

Constans

68. AE; ⚔ 1,40 g 13,9 × 14,9 mm.

Av.: [CONS]TANS – PF AVG; cap diademat spre dreapta.

Rv.: [VICTORI]AE DD AVGG Q NN; două victorii față în față, între ele o frunză de palmier.

LRBC, I, p. 21, nr. 864, Thessalonica, anii 341–346.

Iulian Caesar

69. AE4; ♁ 0,64 g 13,5 × 14,2 mm.

Av.: Legenda incertă; bust spre dreapta.

Rv.: Tip SPES REIPVBLICE.

LRBC, II, Atelier neprecizat, anii 355–361.

Theodosius I

70. AE4; ↑ 0,98 g 13,3 × 14,8 mm.

Av.: DN THEODO – SIVS...; bust diademat spre dreapta.

Rv.: Tip SALVS REI – PVBLICAE.

LRBC, II, Atelier neprecizat, anii 383–395.

Theodosius I?

71. AE4; ♁ 0,79 g 12,5 × 13,5 mm.

Av.: ... – ... PF AVG; bust diademat spre dreapta.

Rv.: Tip SALVS REI – PVBLICAE.

LRBC, II, Atelier neprecizat, anii 383–395.

Arcadius

72. AE3; ↑ 1,90 g 16,3 × 17,1 mm.

Av.: DN ARCADI – VS PF AVG; bust diademat, drapat, cuirasat, spre dreapta.

Rv.: Tip VIRTVS EXERCITI // CONS...

LRBC, II, p. 90, nr. 2205, Constantinopol, anii 395–408.

RIC, X, p. 246, nr. 60, Constantinopol, anii 395–401.

BIBLIOGRAFIE

- Dima 2023 – M. Dima, *Circulația monetară la Durostorum în secolele I–III*, Târgoviște, 2023.
- Dima, Elefterescu 2009 – M. Dima, D. Elefterescu, *Monnaies de Durostorum-Ostrov (4e siècle av. J.-C. – 6e siècle ap. J.C.)*, Moneta 88, Wetteren, 2009.
- Hristova, Jekov 2006 – N. Hristova, G. Jekov, *The Coins of Moesia Inferior I–III c. A.C.: Marcianopolis*, Blagoevgrad, 2006.
- Hristova, Jekov 2009 – N. Hristova, G. Jekov, *The Coins of Moesia Inferior I–III c. A.C. Nicopolis ad Istrum*, Blagoevgrad, 2009.
- Mușețeanu 1990 – C. Mușețeanu, *Contribuții privind topografia Durostorumului*, SCIVA 41(3–4), 1990, p. 294–297.
- Schönert-Geiss 1991 – E. Schönert-Geiss, *Die Münzprägung von Augusta Traiana und Traianopolis*, Berlin, 1991.
- Yurukova 1987 – Y. Yurukova, *Monetosečeneto na gradovete v Dolna Mizija i Trakija II–III v. Hadrianopol*, Sofia, 1987.

Planșa I. Monede romane imperiale descoperite la Ostrov, jud. Constanța.

Plate I. Roman imperial coins discovered at Ostrov, Constanța county.

Plansa II. Monede romane provinciale descoperite la Ostrov, jud. Constanța.

Plate II. Roman provincial coins discovered at Ostrov, Constanța county.

Plaușa III. Monede romane provinciale (nr. 31–35) și imitații turnate (nr. 36–50) descoperite la Ostrov, jud. Constanța.

Plate III. Roman provincial coins (no. 31–35) and cast imitations (no. 36–50) discovered at Ostrov, Constanța county.

Plansa IV. Imitații turnate (nr. 51–64) și monede romane târzii (nr. 65–72) descoperite la Ostrov, jud. Constanța.

Plate IV. Cast imitations (no. 51–64) and late Roman coins (no. 65–72) discovered at Ostrov, Constanța county.

ABREVIERI / ABRÉVIATIONS / ABBREVIATIONS

- AA – Archäologischer Anzeiger. Deutsches Archäologisches Institut, Darmstadt, München, Tübingen–Berlin
(A)ARMSI – Analele Academiei Române. Memoriile Secțiunii Istorice, București
ACD – Acta Classica Universitatis Scientiarum Debrecenensis, Debrecen
ActaArchHung – Acta Archaeologica Academiae Scientiarum Hungaricae, Budapest
ActaHistArt – Acta historiae artium Academiae scientiarum Hungaricae, Akadémiai Kiadó, Budapesta
ActaMN – Acta Musei Napocensis, Cluj-Napoca
ActaMP – Acta Musei Porolissensis, Zalău
AÉ – L'Année épigraphique, Paris.
AIIA Iași – Anuarul Institutului de Istorie și Arheologie „A. D. Xenopol”, Iași
AIIC – Anuarul Institutului de Istorie „George Barițiu”, Cluj
AJBA – American Journal of Biological Anthropology
AJPA – American Journal of Physical Anthropology
AK – Archaeologiai Közlemények, Pest
AnSt – Anatolian Studies, British Institute of Ankara
AnUCDC – Analele Universității Creștine „Dimitrie Cantemir”
AnUVT – Annales d'Université « Valahia » Târgoviște, Section d'Archéologie et d'Histoire
AO – Arhivele Olteniei, Craiova
ArchBulg – Archaeologia Bulgarica, Sofia
ArchÉrt – Archaeológiai Értesítő, Budapest
Argesis – Argesis. Muzeul Județean Argeș. Pitești
ArhMed – Arheologia Medievală
ArhMold – Arheologia Moldovei, Iași
AȘUI – Analele Științifice ale Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Iași
Az Érem – Az Érem kiadványai, Budapest
Banatica – Banatica. Muzeul Banatului Montan, Reșița
BARBrSer – British Archaeological Reports. British Series, Oxford
BARIntSer – British Archaeological Reports. International Series, Oxford
BCMI – Buletinul Comisiunii Monumentelor Istorice
BerRGK – Bericht der Romisch-Germanische Kommission des Deutschen Archäologischen Instituts, Frankfurt am Main
BibIstroPontica-P – Biblioteca Istro-Pontica. Seria Patrimoniu, Tulcea
BJ – Bonner Jahrbücher – Bonner Jahrbücher des Rheinischen Landesmuseums in Bonn, Bonn
BMC – *Coins of the Roman Empire in the British Museum*, Londra: I, *Augustus to Vitellius*, 1923; II, *Vespasian to Domitian*, 1930; III, *Nerva to Hadrian*, 1936; IV, *Antoninus Pius to Commodus*, 1968; V, *Pertinax to Elagabalus*, 1950 (H. Mattingly); VI, *Severus Alexander to Balbinus and Pupienus*, 1962 (R.A.G. Carson).
BMI – Buletinul Monumentelor Istorice, București
BMJT – Buletinul Muzeului Județean Teleorman, Alexandria
BSNR – Buletinul Societății Numismatice Române, București
Buridava – Buridava. Studii și materiale, Muzeul Județean „Aurelian Sacerdoțeanu”, Râmnicu Vâlcea
CA – Cercetări Arheologice. Muzeul Național de Istorie a României, București
Caiete ARA – Caiete ARA. Asociația Arhitectură, restaurare, arheologie, București
Carpica – Carpica. Complexul Muzeal „Iulian Antonescu” Bacău
CCA – Cronica Cercetărilor Arheologice din România
CEpR – Cronica Epigrafică a României
Cerclst – Cercetări Istorice, Iași
CICSA – Centrul de Istorie Comparată a Societăților Antice, Facultatea de Istorie, Universitatea din București
CIL – *Corpus Inscriptionum Latinarum*, I–XVII, Berlin
CN – Cercetări Numismatice. Muzeul Național de Istorie a României, București
CNM, V.1 – *Corpus Nummorum Moldaviae*, vol. V.1, Chișinău
CRAI – Académie des inscriptions et belles-lettres. Comptes rendus des séances de l'année ...
Crisia – Crisia. Muzeul Țării Crișurilor, Oradea

- Dacia – Dacia / Dacia Nouvelle Série. Revue d'archéologie et d'histoire ancienne. Académie Roumaine. Institut d'archéologie « V. Pârvan », Bucarest
- Danubius – Danubius. Revista Muzeului de Istorie Galați
- DHA – Dialogues d'histoire ancienne, Institut des Sciences et Techniques de l'Antiquité
- Documenta Praehistorica – Documenta Praehistorica, University of Ljubljana, Faculty of Arts, Department of Archaeology, Ljubljana
- EphemDac – Ephemeris Dacoromana, Roma
- EphemNap – Ephemeris Napocensis, Cluj-Napoca
- ERSIR – *Enciclopedia reprezentanților scrisului istoric românesc*, I – V, V. Spinei, D. N. Rusu (coord.), Suceava, 2021
- FolArch – Folia Archaeologica. A Magyar Nemzeti Múzeum Évkönyve. Annales Musei Nationalis Hungarici, Budapest
- Fontes I – *Fontes Historiae Daco-Romanae – Izvoarele istoriei României*, I, București, 1964
- Fontes II – *Fontes Historiae Daco-Romanae – Izvoarele istoriei României*, II, București, 1970
- FSI – Forensic Science International
- Glasnik – Glasnik. Srpsko Arheološko Društvo (Journal of the Serbian Archaeological Society), Belgrad
- Hierasus – Hierasus. Muzeul Județean Buzău
- HOMO – HOMO. Journal of Comparative Human Biology, Stuttgart
- Ialomița – Ialomița. Studii de cercetări de arheologie, istorie, etnografie și muzeologie, Slobozia
- IDRE – C. C. Petolescu, *Inscriptiones Daciae Romanae. Inscriptiones externae – Inscriptions externes concernant l'histoire de la Dacie*, I-II, București, 1996-2000
- IGB – G. Mihailov, *Inscriptiones graecae in Bulgaria repertae*, vol. I-V, Sofia, 1956-1970
- IGLR – E. Popescu, *Inscripțiile grecești și latine din secolele IV–XIII descoperite în România*, București, 1976
- IGRR – *Inscriptiones Graecae ad Res Romanas pertinentes*, publiées par R. Cagnat, J. Toutain, G. Lafaye, Paris, 1906-1927
- IJP – International Journal of Paleopathology
- ISM – *Inscriptiones Daciae et Scythiae Minoris antiquae. Series altera: Inscriptiones Scythiae Minoris Graecae et Latinae – Inscriptiile din Sythia Minor*: I. *Inscriptiones Histriae et vicinia – Histria și împrejurimile* (Dionisie M. Pippidi), București, 1983; II. *Tomis et territorium – Tomis și teritoriul său* (Iorgu Stoian), București, 1987; III. *Callatis et territorium – Callatis et son territoire* (Alexandru Avram), București – Paris, 1999; IV. *Tropaeum – Durostorum – Axiopolis* (Emilian Popescu), București – Paris, 2015 ; V. *Capidava – Troesmis – Noviodunum* (Emilia Doruțiu-Boilă), București, 1980; VI.2. *Supplementa 2. Tomis et territorium – Tomis et son territoire* (Alexandru Avram, Maria Bărbulescu, Livia Buzoianu), București – Paris, 2018
- Istros – Istros. Muzeul Brăilei „Ferdinand I”, Brăila
- IzvestijaVarna – Izvestija na Narodnija Muzej (Izvestija na Varnenskoto Arheologičesko Družestvo), Varna
- JAHA – Journal of Ancient History and Archaeology, Cluj-Napoca
- JAS – Journal of Archaeological Science, Amsterdam
- JAT – Journal of Ancient Topography
- JFS – Journal of Forensic Studies
- JITE – Journal of Institutional and Theoretical Economics
- JHE – Journal of Human Evolution
- LRBC – *Late Roman Bronze Coinage A.D. 394-498*, Londra, 1965: I, *The Bronze Coinage of the House of Constantine A.D. 324–346* (P. V. Hill, J. P. C. Kent); II, *Bronze Roman Imperial Coinage of the Later Empire A.D. 346–498* (R. A. G. Carson, J. P. C. Kent).
- MarNero – Il Mar Nero. Annali di archeologia e storia, Roma
- MemAnt – Memoria Antiquitatis, Piatra Neamț
- Marmatia – Marmatia. Muzeul Județean de Istorie și Arheologie Maramureș, Baia Mare
- MCA – Materiale și Cercetări Arheologice, București
- MCSEE – Monedă și comerț în Sud-Estul Europei, Sibiu
- MEFRM – Mélanges de l'École française de Rome. Moyen Âge, Rome
- MER – *Catalogue des monnaies de l'Empire romain*. II. J.-B. Giard, *De Tibère à Néron*, Paris, 1988 ; III. J.-B. Giard, *Du soulèvement de 68 après J.-C. à Nerva*, Paris-Strasbourg, 1998
- MFMÉ-SA – A Móra Ferenc Múzeum Évkönyve – Studia Archaeologica, Szeged
- MIR – *Moneta Imperii Romani*. 14. B. Woytek, *Die Reichsprägung des Kaisers Traianus (98–117)*, I–II, Wien, 2010; 18. W. Szaivert, *Die Münzprägung der Kaiser Marcus Aurelius, Lucius Verus und Commodus (161–192)*, Wien, 1986.
- Mousaios – Mousaios. Buletinul Științific al Muzeului Județean Buzău
- MuzNaț – Muzeul Național, Muzeul Național de Istorie a României, București
- Numizmatičar – Numizmatičar. Casopis za anticki i stari jugoslovenski novac, Belgrad

- Numizmatikai Közlöny – Numizmatikai Közlöny. A Magyar Numizmatikai Társulat, Akadémiai Klado, Budapest
- NZ – Numismatische Zeitschrift, Viena
- Oltenia – Oltenia. Studii și Comunicări, Craiova
- Paléorient – Paléorient: revue interdisciplinaire de préhistoire et de protohistoire du sud-ouest et de l'Asie centrale, Paris
- PBF – Prähistorische Bronze Funde, München – Stuttgart
- Peuce – Peuce. Studii și cercetări de istorie și arheologie, Institutul de Cercetări Eco-Muzeale „Gavrilă Simion”, Tulcea
- PME – H. Devijver, *Prosopographia militiarum equestrium quae fuerunt ab Augusto ad Gallienum*, Leuven, I (A–I, 1976), II (I–V, 1977), III (1980; indici)
- Pontica – Pontica. Studii și materiale de istorie, arheologie și muzeografie, Muzeul de Istorie Națională și Arheologie, Constanța
- Przegląd Archaeologiczny – Przegląd Archaeologiczny, Institut Archeologii i Etnologii Polskiej Akademii Nauk, Wrocław
- PZ – Prähistorische Zeitschrift, Institut für Prähistorische Archäologie, Berlin
- RAASI – Revista de Arheologie, Antropologie și Studii Interdisciplinare, Institutul de Cercetări Bioarheologice și Etnoculturale, Republica Moldova
- RAN – Repertoriul Arheologic Național / National Archaeological Repository
- RCAN – Revista de Cercetări Arheologice și Numismatice, București
- RESEE – Revue des Études Sud-Est Européennes. Academia Română. Institutul de Studii Sud-Est Europeene, București
- RevArh – Revista Arheologică, Chișinău
- RGZM – Barbara Pferdehirt, *Römische Militärdiplome und Entlassungsurkunden in der Sammlung des Römisch-Germanischen Zentralmuseums*, Mainz, I-II, 2004
- RI – Revista Istorică. Institutul de Istorie „Nicolae Iorga”, București
- RIC – *The Roman Imperial Coinage*, Londra: I², *From 31 BC to AD 69*, 1984 (C. H. V. Sutherland); II, *Vespasian to Hadrian*, 1926 (H. Mattingly, E.A. Sydenham); II.1, *From AD 69–96. Vespasian to Domitian*, 2007 (I. A. Carradice, T.V. Buttrey); II.3, *From AD 117–138. Hadrian*, 2019 (R.A. Abdy, P.F. Mittag); III, *Antoninus Pius to Commodus*, 1930; IV.1, *Pertinax to Geta*, 1968 (H. Mattingly, E.A. Sydenham); IV.2, *Macrinus to Pupienus*, 1938; IV.3, *Gordian III – Uranian Antoninus*, 1949 (H. Mattingly, E. A. Sydenham, C. H. V. Sutherland); V.1, 1927 (reimprimat 1968; P. H. Webb); VII, *Constantine and Licinius A.D. 313–337*, 1966 (P.M. Bruun); VIII, *The Family of Constantine I A.D. 337–364*, 1981; X, *The Divided Empire and the Fall of the Western Parts A.D. 395–491*, 1994 (J.P.C. Kent)
- RMD – Margaret M. Roxan, *Roman Military Diplomas*, London: I. *Roman Military Diplomas 1954–1977*, 1978; II. *Roman Military Diplomas 1978–1984*, 1985; III. *Roman Military Diplomas 1985–1993*, 1994; Margaret M. Roxan, P. Holder, *Roman Military Diplomas IV*, 2003; P. Holder, *Roman Military Diplomas V*, 2006
- RMM-MIA – Revista Muzeelor și Monumentelor – Monumente Istorice și de Artă, București
- Romanoslavica – Romanoslavica. Asociația Slaviștilor din România, București
- RPC – *Roman Provincial Coinage*, Oxford (https://rpc.ashmus.ox.ac.uk/search/map?volume_id=)
- RPC, VII.2 – *Roman Provincial Coinage. VII.2. From Gordian I to Gordian III (AD 238–244): all provinces except Asia*, Londra/Paris, 2022 (J. Mairat, M. Spoerri Butcher, cu contribuția M. Amandry, R. Bland, K. Butcher, J. Nurpetlian, U. Peter).
- RRH – Revue Roumaine d'Histoire, Bucarest
- SAA – Studia Antiqua et Archaeologica, Iași
- SCIA.AP – Studii și Cercetări de Istoria Artei. Seria Artă Plastică
- SCIV(A) – Studii și Cercetări de Istorie Veche (și Arheologie), București
- SCN – Studii și Cercetări de Numismatică, București
- SHA – *Scriptores Historiae Augustae*, Teubner, Leipzig, 1965
- Simpozion Chișinău 2003 – *Simpozion de numismatică dedicat Centenarului Societății Numismatice Române (1903–2003)*, Chișinău, 26–28 noiembrie 2003, București, 2005.
- SMIM – Studii și Materiale de Istorie Medie. Institutul de Istorie „Nicolae Iorga”, București
- SMMIM – Studii și Materiale de Muzeografie și Istorie Militară, București
- SNGCop 2 – *Sylloge Nummorum Graecorum. The Royal Collection of Coins and Medals, Danish Royal National Museum*, Copenhaga, 1942–1969 (serie reeditată); II, *Thrace and Macedonia*, West Milford, 1982.
- SP – Studii de Preistorie, București
- StCl – Studii Clasice, București
- StratumPlus – Stratum Plus, Școala Superioară de Antropologie, Chișinău, St Petersburg, București
- Suceava – Suceava. Anuarul Muzeului Național al Bucovinei, Suceava
- SympThrac – Symposia Thracologica, București
- Syria – Syria. Archéologie, art et histoire. Institut Français du Proche-Orient
- TdE – Trabajos de Egiptología. Papers on Ancient Egypt, Universidad de La Laguna, Tenerife, Spania

Th-D – Thraco-Dacica, București

Tyragetia – Tyragetia. Anuarul Muzeului Național de Istorie a Moldovei, Chișinău

VAH – Varia Archaeologica Hungarica V. Redigit Csanád Bálint. Publicationes Instituti Archaeologici Academiae Scientiarum Hungaricae, Budapest

Valachica – Valachica. Studii și cercetări de istorie și istoria culturii, Complexul Muzeal Național „Curtea Domnească”, Târgoviște

ZPE – Zeitschrift für Papyrologie und Epigraphik, Bonn

ZRVI – Zbornik radova Vizantološkog instituta. The Institute for Byzantine Studies. Serbian Academy of Sciences and Arts, Belgrad